

XVII Nordiska arkeologmötet i Åbo 19.—25. augusti 1985

Förhistoria

Kallelsen till mötet. Vid XVI Nordiska arkeologmötets avslutningstillfälle i Reykjavik kallade professor C.F. Meinander det XVII Nordiska arkeologmötet till Finland år 1985. Finlands arkeologiska nationalkommitté riktade år 1982 en förfrågan till kommittéledamot Unto Salo, huruvida "Åbo" kunde åtaga sig mötets anordnande. Vid ett möte i december år 1982 konstaterade Åbo universitets arkeologer, vissa längre hunna studerande samt representanter för Åbo landskapsmuseum, att uppgiften var en utmaning, och man beslöt att anordna mötet i samarbete mellan arkeologiska avdelningen vid Åbo universitet och Åbo landskapsmuseum.

Därefter meddelade man nationalkommittén, att mötet hålles 19.—23. 08. 1985, och att en arrangörskommitté med Unto Salo som ordförande, dr Knut Drake som viceordförande och FK Helena Honka-Hallila, FK Kristiina Korkeakoski-Väisänen, FK Juhani Kostet, fil.stud. Timo Kuokkanen, dr Jukka Luoto, KH Ulla Lähdesmäki, KH Aino Nissinaho, FK Sirkku Pihlman, FK Martti Pärssinen, KH Teija Tiitinen och KH Tapani Tuovinen som övriga medlemmar, svarar för anordnandet av mötet. Som mötets tema föreslogs förhistoriska kontakter. Nationalkommittén informerade de nordiska universiteten och de arkeologiska museerna om mötets tidpunkt, ort och tema i ett brev den 2. februari 1983.

Mötets planering. Kommittén, med FK Sirkku Pihlman som sekreterare till slutet av år 1984 då hon efterträddes av KH Teija Tiitinen, sammanträdde sammanlagt 17 gånger. Härvid behandlades mötets tema, mötets vetenskapliga program, publiceringen av föredrag samt övriga med mötet förknippade publikationer, öppnings- och avslutningstillfället, utfärder och övrigt program, gästvänlighet, mötets skriftliga och visuella dokumentation, mångahanda praktiska arrangemang samt inkvartering och finansiering. Mötets symbol ritades av KH Ilkka Kaskinen; en örtug präglad i Åbo under Erik av Pommerns tid.

I beaktande av ett framställt önskemål, medtogs också medeltidsarkeologin i mötets tema. Detta fick formen De inomnordiska kontakterna under förhistorisk tid och medeltid: den materiella kulturen som avspeglare av riktning, intensitet och former hos kontakter mellan olika bebyggelseområden och sociala grupper. Temat kunde behandlas i 30 minuters föredrag, 15 minuters inlägg och 7 minuters rapporter. Föredragen beslöt man hålla som plenumsessioner i föreläsningssalarna vid Åbo universitet, utan indelning av mötet i sektorer. Speciella föreläsningar beslöt man inbegära av Kristian Kristiansen, Danmark, Unto Salo, Finland, Siri Myrvoll, Norge, och Evert Baudou, Sverige. För presentation av utgrävningar och övriga undersökningar erbjöd man möjligheten att ordna posterutställningar.

Öppnings- och avslutningsevenemangen beslöt man arrangera i Gamla akademihusets festsal. I mötesprogrammet infogades en eftermiddagsutfärd till förhistoriska och

historiska objekt i Åbo, en dagslång utfärd till sydöstra Egentliga Finland, samt efter det egentliga mötet en tvådagars utfärd längs kusten till Björneborg och vidare längs Kumo älvdal till Lempäälä, och tillbaka till Åbo. Som en kulmination av mötet beslöt man bjuda på festmiddag i Åbo slott, där också undervisningsministeriet lovade ordna en egen mottagning.

Planeringen och förberedandet av utfärderna. Utfärden till historiska objekt i Åbo planerades och organiserades av Åbo landskapsmuseum. Ansvaret för utfärden till sydöstra Egentliga Finland togs av Jukka Luoto, Ulla Lähdesmäki och Juhani Kostet. Egentliga Finland — Satakunta -exkursionen, som man beslöt att uppdelas i dels en förhistorisk rutt och dels en rutt med betoning på medeltiden, planerades av Knut Drake, Helena Honka-Hallila, Kristiina Korkeakoski-Väisänen, Aino Nissinaho, Sirkku Pihlman, Unto Salo och Teija Tiitinen. Teija Tiitinen och Aija Antikainen skötte under somrarna 1984 och 1985 om uppröijandet och rengörandet av de utvalda objekten på Salisuonmäki i Raumo landskommun, Huiluvuori i Lappi och Rieskaronmäki i Nakkila; därtill röjde museiverket gravfältet Päiväniemi i Lempäälä.

Utfärderna planerades omsorgsfullt genom att med bil flera gånger köra igenom rutterna för att räkna ut den tid som behövdes för de olika etapperna, och för att klargöra hur objekten kunde nås. Både för utfärden till Egentliga Finland, och för Egentliga Finland — Satakunta -utfärden gjordes broschyrer innehållande en karta, program och en kort beskrivning av de flesta objekten; broschyrerna skrevs av de arkeologer som fungerade som guider vid objekten.

M ö t e s a r r a n g e m a n g. Föredragen hölls i universitetets föreläsningssal IX, presskonferenserna och överläggningarna i föreläsningssal X. Till den förstnämnda salen anskaffade man högtalare och bandningsutrustning. Möteskansliet placerades i aulan till Byggnaden för naturvetenskaper, och en telefonlinje installerades här för mötets behov; dejoureringen sköttes av arrangörskommitténs medlemmar samt studerande. På ett informationsbord, som lagts i anslutning till kansliet, utplacerade mötesdeltagarna arkeologisk litteratur till påseende. För inkvarteringen beställdes rum från hotell Rantasipi, där man under första mötesdagen ordnade en skild "informationspunkt". För mötesdeltagarnas lunch svarade restaurang Kaffeli på universitetsområdet samt medicinska fakultetens institutionsmatställe Mikro. Serveringen av förfriskningar och kaffe sköttes av universitetets café.

Arrangörskommittén utsände två cirkulär till Nordens arkeologer, vilket resulterade i att 18 föredrag, 12 inlägg och 8 rapporter anmäldes; dessutom tog de fyra inbjudna föreläsarna emot uppgiften. I mötesprogrammet ingick 20 referat. Föredrag och rapporter framfördes allt som allt 37, och diskussionerna bandades. Efter att ha tillfrågats av arrangörskommittén, lovade Finska Fornminnesföreningen att publicera föredragen i sin serie Iskos, under förutsättning att arrangörskommittén insamlar föredragen samt till dem hörande bilder och kartor; till redaktionssekreterare valdes KH Aino Nissinaho. Som föredragssekreterare verkade FK Helena Honka-Hallila, KH Ulla Lähdesmäki, FK Sirkku Pihlman och KH Tapani Tuovinen. KH Henrik Asplund och lektor Kaj Larsen littererade mötets magnetofonband för mötespublikationen. KH Jari Sjölund tog hand om fotograferandet av de olika evenemangen; de i Landskapsmuséet hållna tillfällena fotograferades av Pekka Kujanpää.

M a s s m e d i a. Vikt fästes också vid allmän information om mötet. Preliminärt informerades pressen om arkeologmötet redan vid öppnandet av Åbo landskapsmuseums arkeologiska utställning den 14. juni. Den första presskonferensen ordnades den 9. juli i universitetets direktionsrum, den andra under öppningsdagen den 19. augusti. Under föredragsdagarna ordnades möjligheter för pressens och radions representanter

att intervjuva dagens föredragshållare, och utfärderna behandlades av dagstidningar i Åbo, Lundo, Letala, Raumo, Björneborg, Harjavalta, Kumo, Vammala och Tammerfors. Arkeologmötet fick härmed rikligt med positiv publicitet.

”A r k e o l o g i i Å b o”. Arkeologiska avdelningen vid Åbo universitet beslöt att publicera nummer 9 av skriften Karhunhammas för att utdelas till mötesdeltagarna. Skriften innehöll en presentation av arkeologiska avdelningens utgrävningsverksamhet. Karhunhammas 9 (177 sidor) redigerades av Aino Nissinaho, och artiklar skrevs av Kristiina Korkeakoski-Väisänen, Timo Kuokkanen, Jukka Luoto, Aino Nissinaho, Sirkku Pihlman, Merja Seppä-Heikka, Tapani Tuovinen, Johanna Viitaharju och Tarja Vormisto. I finansieringen av tryckningen deltog Eura, Hvittis, Kumo, Letala, Merikarvia och Nakkila kommuner. Dessutom beslöt man att publicera en fortsättningsdel år 1986; till redaktör valdes Aino Nissinaho.

På grund av arkeologmötet åtog sig Åbo landskapsmuseum att ordna en utställning, ”Under asfalt och sten”, som presenterade Åbo universitets och Åbo landskapsmuseums arkeologiska verksamhet. Utställningen planerades av Markku Ikäheimo, som också bar huvudansvaret för den museala planeringen, Eira Karppinen, Unto Salo och Tapani Tuovinen; utställningshandboken skrevs av Markku Ikäheimo och Eira Karppinen efter idé-planering tillsammans med Unto Salo. Som utställningsarkitekt verkade arkitekt Arto Kukkasniemi. Utställningen var öppen 14. 06.—30. 11. 1985; i utställningen ingick en av Landskapsmuséet i anledning av Kalevalaåret anordnad Kalevala-utställning.

E k o n o m i. Mötesutgifterna uppskattades till 185 000 mk. Finansieringen verkade rätt problematisk, ty en hög deltagaravgift bedömdes vara ett hinder för studerande att delta vilket samtidigt ansågs försvåra ekonomin; därför fastställdes deltagaravgiften till 300 mk. I denna ingick utfärderna i Egentliga Finland, men ej utfärden efter mötet till Egentliga Finland och Satakunta; som deltagaravgift för den sistnämnda fastställdes 250 mk.

En ekonomisk förutsättning för anordnandet av mötet var ett anslag på 45 000 mk, som undervisningsministeriet redan på förhand hade lovat till Arkeologiska nationalkommittén år 1985. Då mötets kontinuerliga förberedande arbete emellertid måste påbörjas redan tidigare, gav undervisningsministeriet ett tilläggsanslag på 15 000 mk för avlönanandet av en deltidssekreterare år 1984. Också Åbo stad gav sitt stöd till mötet genom att bevilja ett anslag på 50 000 mk för en festmiddag på Åbo slott. För anordnandet av mötet fick kommittén också hjälp i många andra former. Under sommaren 1984 kunde Teija Tiitinen avlönas för tre månader med statens sysselsättningsmedel för iståndsättandet av fasta fornlämningar vid de planerade utflyktsmålen. Åbo stads kultur nämnd bekostade en stråkkvartett till öppningstillfället. Åbo universitets botaniska trädgård donerade prydnadsväxter till mötessalen och öppningstillfället, samt rikligt med blommor till festmiddagsborden. Andelsbanken i Åbo tillhandahöll utrymmen för det sk. VIP-mötet samt skötte om gästfriheten under mötet med kontorsföreståndare Matti Huhtala som värd. Domprost Jukka Paarma gav lov för en extra öppethållning av Åbo Domkyrka under besöket där. Mötesportföljer donerades av Postsparbanken. Den gästfrihet de olika kommunerna visade minskade avsevärt utgifterna för avslutningsutfärderna. Gästfrihet under utfärderna utlovades av friherre C.F. Aminoff (Kankais herrgård, Masku), Lappi kommun, Björneborg stad, Kumo stad, Vammala stad och Lempäälä kommun.

T a l k o a r b e t e. Mötet skulle inte ha varit möjligt att genomföra utan talrika arkeologers och övriga personers osjälviska talkoarbete. Med ett stort tack nämner jag medlemmarna av arrangörskommittén samt de frivilliga medarbetarna Aija Antikainen, Henrik Asplund, Levi Fagerström, Helena Honka-Hallila, Liisi Kaukiainen, Min-

na Korolainen, Satu Mikkonen-Hirvonen, Hilikka Oksala, Martti Pärssinen, Jaana Riikonen, Jari Sjölund, Tapani Tuovinen, Juha-Matti Vuorinen och arkeologiska avdelningens kontorsbiträde Sirpi Fagerlund, samt Tarja-Tuulikki Laaksonen från landskapsmuséet. Som utfärdsguider fungerade dr Björn Ambrosiani(!), Henrik Asplund, Knut Drake, statsarkeolog C.J. Gardberg, magister Anna-Liisa Hirviluoto, Helena Honka-Hallila, Markku Ikäheimo, magister Marja-Terttu Knapas, lektor Pentti Koivunen, Kristiina Korkeakoski-Väisänen, Juhani Kostet, dr Pirkko-Liisa Lehtosalohilander, lic. Leo Lindgren, Jukka Luoto, Aino Nissinaho, Sirkku Pihlman, intendent Paula Purhonen, Jaana Riikonen, Unto Salo och magister Leena Söyrinki-Harmo.

Mötet

Deltagarna. Till mötet anlände 197 arkeologer från Danmark, Fär-öarna, Island, Norge, Sverige och Finland.

Öppningstillfället. Mötet öppnades i Gamla akademihusets festsal den 19. augusti kl 12.00; salen var dekorerad med blommor och de nordiska flaggorna. Till öppningstillfället hade förutom deltagarna inbjudits representanter för Åbo universitet, museiverket, Åbo stad och museinämnd, samt pressen och rundradion. När Åbo stadsorkesters stråkkvartett hade spelat Jean Sibelius *Adante Festivo* och en del av Edvard Griegs serie *Fra Holbergs tid*, hälsade arrangörskommitténs ordförande Unto Salo gästerna välkomna med följande ord:

”Detta hus, Akademihuset, som byggdes under åren 1802—1815, hör till de stolta minnena från tiden för det första universitetet i Åbo och hela landet, *Academia aboensis*. Denna sal, Akademihusets Solennitetssal, utgör hjärtat till huset. När vi åbopor vill visa våra gäster och vänner det bästa vi har, visar vi dem Domkyrkan, Slottet och Solennitetssalen. De väcker nämligen djupa känslor hos oss, genom att vara synliga tecken på det förflutna. Hos dem andas vi in något av den betydelse, som de forntida eller historiska processerna äger även för en avlägsen framtid. Hos dem imponeras vi av livets och historiens sinne, motsatsen till det brokiga osinne, som för det mesta synes anknyta till dagen mellan i går och i morgon. Dessa byggnader har en gång uppbyggts på just sådana dagar, men de har dock det verkliga sinnet hos sig. Detta är kanske den innersta grunden, varför vi vill visa dem till Er. Vi hoppas, att även Ni, våra nordiska vänner och kolleger, skulle inandas något av detta sinne, ty något bättre kan vi inte giva åt Er än känslan om sinnet. Ni är välkomna till denna akademiska sal, Ni är välkomna till det sjuttonde nordiska arkeologmötet, Ni är välkomna till Åbo och till Finland. Dessamma önskan riktar vi också till Er, kära kolleger och vänner hemifrån.”

Detta sjuttonde möte gör ingen exkursion till Åbo såsom de tidigare, utan samlar sig här. Det är en symptom, som visar att någonting har förändrats: Åbo har varit och är fortfarande ett viktigt arkeologiskt objekt, men har även blivit ett arkeologiskt subjekt. Därför är det kanske lämpligt, att i all korthet behandla Åbo-arkeologins historia, eller om man så vill, dess första steg.

Begynnelsen ligger i stadsmuseet, nuförtiden landskapsmuseum, som grundades år 1881 och som i någon mån började samla in även förhistoriska föremål. Det största intresset riktades dock mot stadens äldsta historia. Jordfynd katalogiserades och pengar skaffades för utgrävningar på Korois i slutet av förra seklet. Detta betydde egentligen början till stadsarkeologin i Finland. Utgrävningarna fortsattes i själva staden efter sekelskiftet, t.ex. på dominikanerklostrets område och på slottsgården. Ända till 30-talet understöddes utgrävningarna av staden. Den största insatsen i Åboforskningen gjordes av Juhani Rinne. Han kunde dock inte bearbeta det utgrävda materialet; synnerligen rika och viktiga fynd blev kvar i lådorna ända till år 1976, då Pentti Koivunen publicerade de i Korois funna mynten; vi väntar på fortsättningen.

Under åren 1934—1945, då Nils Cleve var intendent, började även de förhistoriska utgrävningarna, bl.a. på Taskula-gravfältet med rika gravar från korstågsten. Med efterkrigstidens hektiska byggnadsarbeten inleddes de stadsarkeologiska undersökningarna på nytt, och viktiga fynd från tiden ca. 1300 och framåt publicerades av Niilo Valonen i muséets årsbok 1958. Under det sista årtiondet har den arkeologiska sektorn i muséet vuxit. Muséet har nuförtiden arkeologisk arbetskraft, dess laboratorium har utvecklats och den nya arkeologiska utställningen har öppnats. Det i våra förhållanden storartade Mätjärvi-projektet är det första systematiska tvärvetenskapliga projektet inom Finlands stadsarkeologi; dess resultat blir färdiga redan i år. De medeltidsarkeologiska symposier,

som muséet arrangerat redan två gånger, utgör en viktig innovation och synes utveckla sig till en institution.

Arkeologin vid Turun yliopisto (Åbo universitet) har inte lika gamla anor. Den har sin början i den storslagna donation, som Ester och Mauno Wanhalinna överlämnade åt det dåförtiden privata finska universitetet på J.W. Snellmans dag år 1956. Vi har skäl att uttrycka vår tacksamhet till donatorn, hembygdsrådet Mauno Wanhalinna, som är närvarande vid detta tillfälle. Enligt donatorernas önskan började utgrävningarna på Vanhalinna fornborg den följande sommaren. Grävningarna fortsatte med några avbrott ända till år 1975. Därigenom uppstod ett väldigt fynd- och observationsbestånd, som bearbetades och publicerades i år av Jukka Luoto som hans doktorsavhandling. Den regelbundna arkeologiska undervisningen vid universitetet startade år 1957, och följande år grundades en docentur. År 1969 grundades professuren i Finsk och jämförande arkeologi; namnet har sina motsvarigheter hos några andra närstående professorer. Ämnet har nuförtiden två docenter, en assistent, en extra timplärare, praktiskt taget en lektor, och några tillfälliga timplärare. Cirka 50 studenter har arkeologi som huvudämne. Ämnet har i huvudsak riktat sin forskning på bosättningshistoria i Västra Finland under bronsåldern och järnåldern. Speciellt må nämnas Jukka Luotos intensiva forskning angående järnåldersbebyggelsen i Egentliga Finland och dess förhållande till omgivningen.

För ca tio år sedan hade ämnet ett forskningstema i mindre skala, som hette "Stadsväsendets uppkomst och första tider i Finland". Det inleddes med utgrävningar på platsen för medeltidsstaden Ulfby (Ulvila) och för den s.k. Rikalan kaupunki, "Rikala kaupungr", i Halikko. Mestadels har utgrävningarna dock ägt rum vid kuströsen och järnåldersgravfält i Egentliga Finland och Satakunta. De största röseutgrävningarna har vi haft i Bjärnä (Perniö) och i Raumo (Rauma) landskommun; den sistnämnda platsen skall vi besöka under exkursionen. Under årens lopp har ca 50 kuströsen blivit utgrävda. Järnåldersutgrävningar i Kumo (Kokemäki) och i Vammala vid Kumo älv har varit de mest långvariga. En del av utgrävningarna har presenterats i Karhunhammas ("Björntand") 9, som blev färdig för några veckor sedan, bl.a. för att distribueras vid detta möte.

För att vinna klarhet om rösegravperioden vid kusten har vi utvecklat ett utvärderingsprojekt "Kuströsen i Åbo och Björneborgs län". Alla rösen, möjligen ca 3000 stycken, kommer att uppmätas samt form- och platsbestämmas på ett mycket detaljerat sätt. Därefter följer statistisk databehandling enligt ett program, som utarbetats för ändamålet av KH Tapani Tuovinen. Inventeringen har fortsatt redan några år, men denna sommar i större skala än tidigare. Programmet finansieras av Finlands akademi.

Stenåldern har inte i samma mån varit föremål för ämnets intresse, men några boplatser har dock till en del blivit utgrävda, t.ex. Niuskala-boplatzen här i Åbo, var ett viktigt resultat vunnits av Sirkku Pihlman och Merja Seppä-Heikka: de kunde påvisa, att kornodlingen var känd redan under Kiukais-tiden, den sista stenåldersperioden.

Mina åhörare! Jag vill inte besvara Er med längre skildringar; Ni kan göra Er bekanta med det arkeologiska arbetet i Åbo på den utställning, som landskapsmuséet öppnat i samarbete med universitetet. Förberedelserna till detta möte har gjorts på samma sätt, i samarbete mellan universitetet och landskapsmuséet. Jag får härmed tacka muséets personal och de unga forskare och studerande vid universitetet, som åtagit sig en del av ansvaret. Jag får kanske säga, att Åbo-arkeologins fortsatta framgång bygger på Ert arbete vid universitetet och i muséet. Jag vil även tacka Åbo stad för det storartade bistånd vi fått för mötet. Jag hoppas, att Ni, våra kära vänner och gäster, skall trivas i Åbo, och tackar redan på förhand för den vetenskapliga gåva, som vi genom Era framföranden kommer att njuta av."

Som en avslutning av öppningstillfället hälsades mötet i Åbo universitets namn av universitetets rektor Arje Scheinin, i museiverkets namn av forskningsavdelningens chef Torsten Edgren och i Åbo stads namn av stadsdirektör Väinö J. Leino.

H ä l s n i n g a r. Man beslöt att sända hälsningstelegram från mötet till dr Erling Albrehtsen, professor Greta Arvidsson, professor Nils Cleve, professor Ella Kivikoski, professor Sverre Marstrander, professor Carl-Axel Moberg, doktor Gerd Munch och Jens Munch, professor Povl Simonsen och professor Thorleif Sjøvold, som inte kunde delta i mötet.

Det vetenskapliga programmet och diskussionerna. Föredragen, inläggen och rapporterna har tryckts separat och kompletterats med referat av diskussionerna förda i samband med dessa. Måndagen den 19. augusti hölls föredrag av Evert Baudou, Hans Christiansson, C.J. Becker, Lisbeth Wincentz, Mette Iversen och Ulf Näsman. Som ordförande fungerade C.F. Meinander.

Tisdagen den 20. augusti hölls föredrag av Anne Vikkula, Kristian Kristiansen, Knut Helskog, Ulf Bertilsson och Margareta Biörnstad. Som ordförande satt C.J. Becker.

Onsdagen den 21. augusti hölls föredrag av Unto Salo, Agne Furingsten, Inger Zachrisson, Berit Jansen Sellevold, Elisabeth Iregren, Leo Lindgren, Bente Magnus, Margrét Hermannsdóttir, Sirkku Pihlman, Else Johansen Kleppe och Elise Thorvildsen & Henrik Jarl Hansen. Som ordförande fungerade Torsten Edgren och Berta Stjernquist.

Fredagen den 22. augusti hölls föredrag av Mirja Miettinen, Pirkko-Liisa Lehtosalu-Hilander, Ulf-Erik Hagberg, Märta Strömberg, Siri Myrvoll, Ola J. Melby, Henrik M. Jansen, Ingrid Ulbricht, Knut Drake, Magnus Elfwendahl, Waldemar Falck, Guðmundur Olafsson, Harry Alopaeus, Deborah Olausson och Inga Lundström. Som ordförande satt Bente Magnus och Arne Thorsteinsson.

Övrigt program i Åbo. Tisdagen den 20. augusti ordnades en utfärd med buss till de nyrestaurerade kyrkorna i St. Marie och St. Karins, ruinerna i Korois samt Kurala bybacke. St. Marie kyrka förevisades av Marja-Terttu Knapas (museiverket), objekten i Korois av Pentti Koivunen (Uleåborgs universitet), St. Karins kyrka av Knut Drake samt Kurala bybacke — där man har planerat en ”by för levande historia” — av Markku Ikäheimo. På kyrkogården i St. Marie visades resenärerna A.M. Tallgrens grav. Åbo Domkyrka besöktes på tisdagskvällen, då en fransk ungdomskör Gabriel Faure samt Åbo ungdomskör uppträdde; konserterna hörde till en konsertserie arrangerad av församlingen. Efter konserten förevisades Domkyrkan av statsarkeolog C.J. Gardberg.

Onsdagen den 21. augusti spelades under kaffepausen musikarkeolog Kajsa Lunds grammofonskiva ”Fornnordiska klanger”, som innehöll prov på musik framförd med förhistoriska instrument. Klockan 19 bjöd arrangörskommittén deltagarna i det 17. nordiska arkeologmötet samt representanter för Åbo stad och för museinämnden på festmiddag i Åbo slotts historiska festutrymme; medel för middagen hade ställts till förfogande av Åbo stad, och Åbo universitets botaniska trädgård skötte om blomsterdekorationen. Gästerna hälsades välkomna av Unto Saio:

”Ärade gäster, bästa vänner och kolleger! För en arkeolog, kulturhistoriker och konstforskare är varje forna tiders materiella lämning ett tecken på någonting. Den är en kunskapskälla, en utmaning i att förstå; hur speglar denna lämning sin tid, det mänskliga samfund i vilket den byggdes eller tillverkades, till vilka ekonomiska, samhällsliga och idéhistoriska bakgrunder tillhör den. Även Åbo slott har som kulturens materiella lämning sitt stumma budskap både åt forskare och turister. För forskaren kungör den liksom Åbo domkyrka begynnelsen av det egentliga monumentalbyggandet under 1200-talets sista decennier. Arkeologen konstaterar, att förhistorien inte har efterlämnat motsvarande minnen på dessa stränder; även järnålderns fornborgar, som funktionellt kunde jämföras vid Åbo slott, har rasat till stenvallar. Både kyrkans och kronans monumentalbyggnader är bevis för organisering, ledning och maktbruk. Åbo slott, som grundades på 1280-talet och ursprungligen var ett lägerkastell, förkunnar att svenska kronans grepp befästes i Aura ås mynning. Historieskribenten utläser det ur handlingarnas sidor, den medeltidsforskande arkeologen ser företeelsen projiseras till exempel i förändringen av myntfoten, och forskaren i byggnadshistoria tolkar tillväxten, förändringar, utvidgningar och reparationer under gångna sekel, vilka alla har sin bakgrund i historien och kulturhistorien.

Den vanliga turistens förstår inte mycket av dessa historiska relationer. Ändå är Åbo slott och andra minnen från den gamla historien betydande för honom; av dem får han orsak att begrunda. Att begrunda är djupt mänskligt, ett djupt humanistiskt drag. Det betyder inlevelse i en betydelse som är mera än en betydelse i sak. Även betydelsen av Åbo slott är större än dess historiska betydelsefullhet, och vi kan alla känna den här i Kungssalen. Därför är Kungssalen och naturligtvis också Drottningssalen i särklass bland festlokaler i Åbo, och t.o.m. i Finland; i dessa leva århundradena. I dessa lever speciellt de sekel, under vilka Åbo var Finlands port till väst och från väst. Också av denna orsak är denna sal som gjord till festlokal för de sjuttonde nordiska arkeologkonferensen. Bästa vänner; låt oss njuta av denna lokal, låt oss njuta av bordets gåvor och låt oss njuta av varandras sällskap. Gäster, vänner, kolleger; välkomna till Kungssalen i Åbo slott!”

Som förrätt avnjöts rökt regnbågslox och chilimajonnäs tillsammans med vittvin, som varmrätt kalvnoisetter med champinjonsås tillsammans med rödvin, och som efterrätt jordgubbsglass charlotte med jordgubbssås. Å gästernas vägnar framfördes tack av professor C.J. Becker, som speciellt riktade orden till Åbo stad. Efter middagen dansade man till ackompanjemang av Åbo landskapsmuseums egen orkester, Linnankundit (linna 'slott, fängelse', kundi 'kund').

På torsdagkvällen bekantade man sig med Åbo landskapsmuseums utställningar på Åbo slott, bl.a. den nya förhistoriska utställningen samt den för arkeologmötet planerade utställningen "Under asfalt och sten", som presenterade den arkeologiska forskningen i Åbo. Gästerna togs emot av museichefen, doktor Knut Drake, som tillsammans med sina kolleger också ledde rundvandringen. Efter detta hälsade kulturrådet Matti Gustafson gästerna välkomna till en mottagning arrangerad av undervisningsministeriet; som en andra värd fungerade konsultativa tjänstemannen Håkan Mattlin. Kvällsbiten smakade, och drickat gav inspiration till en livlig diskussion. De ivrigaste fortsatte efter att ha förflyttat sig till Åbo landskapsmuseums kansliutrymmen vid Fiskaregatan. Linnankundit lär också här ha underhållit gästerna med så stor framgång, att morgonen började gry alltför tidigt.

U t f ä r d e n i E g e n t l i g a F i n l a n d. På torsdagen åkte deltagarna med tre bussar på en rundtur sydöst om Åbo; varje buss följde sin egen rutt och tidtabell, men målen var de samma: i Pikis redogjorde Unto Salo och Björn Ambrosiani(!) för det romartida gravfältet Koskenhaka, KH Henrik Asplund för järnåldersboplatsen Huttalanmäki, och FK Markku Ikäheimo för Huttala fornborg; ruinerna av Kustö biskopsborg förevisades av C.J. Gardberg. Lunch avnjöts på restaurang Kivitasku i Pikis nya kommuncentrum. I Pemar bekantade man sig med järnålderskomplexet Spurila, där man bl.a. har undersökt betydelsefulla gravar från romartiden; fornlämnningarna förevisades av KH Jaana Riikonen. Spurila, järnåldersboplatsen Huttalanmäki samt Huttala fornborg är objekt, som hör till ett omfattande forskningsprojekt lett av doktor Jukka Luoto. I Lundo bekantade man sig under ledning av Jukka Luoto med Vanhalinna fornborg, och under ledning av amanuens Juhani Kostet med den tidigkristna begravningsplatsen Ristinpelto i Sauvala och dess omgivning. Utfärden slutade c. kl. 16.00. Vädret på utfärdsdagen var en smula kyligt, men utan nederbörd.

A v s l u t n i n g s t i l l f ä l l e t. Det 17. nordiska arkeologmötet samlades fredagen den 23. augusti kl. 19.30 till sitt avslutningstillfälle i Gamla Akademihusets festsal. Björn Ambrosiani förde ordet. Efter en inledning av Evert Baudou, beslöt mötet att framföra sitt officiella ställningstagande angående hotet om slopandet av professuren i arkeologi vid Köpenhamns universitet, samt sitt officiella ställningstagande för en fortsatt finansiering av arkeologistuderandenas Kontaktseminarier. I enlighet med beslutet sände man följande brev till Danmarks undervisningsministerium:

"Åbo 1985-08-23

Nordens arkeologer samlade till det 17. nordiska arkeologmötet i Åbo vill uttala sin djupa oro över att professurerna i förhistorisk arkeologi i Århus och Köpenhamn förblir vakantsatta. Danmark är ett föregångsland inom den arkeologiska forskningen med portalgestalter som C.J. Thomsen, J.J. Worsae, S. Müller och J. Brøndsted. Dansk arkeologisk forskning har alltid haft en internationellt betydande ställning. Genom att professurerna nu inte återbesättes, kommer den arkeologiska forskningen i Danmark att lida ett mycket svårt avbräck.

Vi är förvånade över de danska ansvariga instansernas inställning och vädjar till myndigheterna att på nytt överväga sitt ställningstagande. Vi hoppas att professurerna i förhistorisk arkeologi åter skall besättas till gagn för den danska och internationella kulturforskningen.

På arkeologmötets vägnar

Evert Baudou, professor, Umeå universitet

Torsten Edgren, docent, Museiverket, Helsingfors

Unto Salo, professor, Åbo universitet

Arthur Fasteland, avdelningsledare, Historiskt Museum, Universitetet i Bergen

Gudmundur Olafsson, avdelningschef, Islands Nationalmuseum, Reykjavik

Björn Ambrosiani, docent, Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer, Stockholm.”

Vid avslutningstillfället kallade Arthur Fasteland, Bergen, till det 18. nordiska arkeologmötet i Norge år 1989. Ordföranden framförde till sist sitt tack till det 17. nordiska arkeologmötets arrangörer, och förklarade mötet avslutat.

Utfärden till den sydvästhinska kusten ordnades som en tvådagarsutfärd längs kusten från Åbo till Björneborg och därifrån längs Kumo älv-dal till Lempäälä och Sääksmäki. Utfärdsdeltagarna steg in i två bussar vars rutter i viss mån skilde sig från varandra; den ena bussens utfärds mål bestod nästan enbart av förhistoriska objekt, den andra bussens utfärds mål främst av historiska objekt. Starten skedde lördagen den 24. augusti kl. 8.40 med 42 passagerare ombord. Som bussguider fungerade Helena Honka-Hallila och Unto Salo.

Den förhistoriska utfärdens första mål var Soukainen i Letala, ett gravfält som delvis undersökts av Ella Kivikoski och Sirkku Pihlman. Gravfältet har innehållit runda och firsidiga gravrösen, underjordiska gravar och en bautasten; i närheten har man undersökt en berömd grav från yngre romartid innehållande bl.a. ett dryckeshorn av glas. Gravfältet förevisades av Sirkku Pihlman. Från Savemäki körde man till en kaffestuga i Letala, varifrån resan via den romartida gravfältsåsen Untamala fortsatte till Salisuonmäki i Raumo landskommun. Gravfältet Salisuonmäki omfattar c. 70 små gravrösen och åtminstone två stora stensättningar i marknivå. Vid utgrävningar ledda av Ilkka Kaskinen åren 1980—82 undersöktes 12 rösen och en stensättning, vilka alla var nästan fyndlösa; av rösena torde två kunna dateras till äldre romersk järnålder. Gravfältet förevisades av Unto Salo.

Efter att lunch avnjutits på hotell Otava i Raumo, körde man till Huiluvuori i Lappi kommun, ett plant bergsområde med c. 30 gravar av bronsålderstyp, bl.a. det egenartade firsidiga röset kallat ”kyrkgolvet” och det ”Långa röset”. En extra överraskning var, att kommundirektör Tapio Suominen med följe var på plats för att ta emot resenärerna. Gravarna i sin imponerande miljö förevisades av Unto Salo. Efter fotvandringen bjöd värdarna på förfriskningar.

Från Huiluvuori körde man till det stora bronsåldersröset i Kahmo, Eurajoki, som av Åbo universitets arkeologer Katri Ridha och Juha-Matti Vuorinen hade utgrävts till hälften; undersökningen bekostades av Eurajoki kommun. I storröset hade en cirkelformig stenkonstruktion framkommit, men det enda egentliga fyndet utgjordes av en liten enkel bronsring. Röset förevisades av Juha-Matti Vuorinen och Unto Salo. Från Eurajoki körde man till hotell Satakunta i Björneborg.

Den ”historiska” bussen förde först resenärerna till Masku, var KH Aino Nissinaho redogjorde för sina inventeringsmetoder, som strävar till lokalisering av järnåldersboplatser och -gravfält samt övriga fornlämningar. Utfärdsdeltagarna togs därefter emot i Kankais herrgård av friherre C.F. Aminoff, som bjöd på morgonkaffe. C.J. Gardberg redogjorde för den på 1600-talet byggda herrgårdens arkitektur och kulturhistoria. Det följande utfärds målet, Nousis gråstenskyrka från 1300-talet och biskop Henriks kenotaf förevisades av Knut Drake. Färden gick sedan via den historiska byn Untamala mot Raumo; för Untamalas romartida gravfält och medeltida minnen redogjorde Anna-Liisa Hirviluoto. Efter att lunch ätits på hotell Otava bekantade sig resenärerna med ruinerna av det helga korsets kyrka. Därifrån körde man till Käräjämäki i

Eura, där kommundirektör Mikko Hietala hälsade gästerna välkomna. Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander berättade, att gravfältet på Käräjämäki ('tingsbacken') innehåller skelettgravar från merovinger- och vikingatid, samt dessutom på åsens krön två gravhögar och en domarring. På vägen till Björneborg stannade man vid "Kungsgraven" i Panelia by i Kiukais, liksom det nordiska arkeologmötet redan år 1952. "Kungsgraven" har legat vid stranden av en dåtida havsvik, och är det största gravröset från bronsåldern i Finland. Fornlämningen förevisades av Anna-Liisa Hirviluoto.

Björneborg stad hade anordnat en mottagning i stadshuset kl. 18—20. Gästerna hälsades av stadsdirektör Mikko Sävelä och museichef Risto Koskinen. Kvällsbiten som staden bjöd på stillade hungern och lindrade tröttheten, vilket man lätt kunde sluta sig till av det hela tiden växande sorlet. När Unto Salo tackat Björneborg stad, förflyttade man sig till Satakunta museum. Museichef Koskinen med sin stab bekantgjorde musei-byggnaden och utställningarna för gästerna, vilka entusiastiska efter stadens mottagning framförde tack för allt de fått se. Många tittade också på en multivision-föreställning om Björneborg, innan dagens upplevelser började ta ut sitt.

Söndagsmorgonen var grå, fastän det knappast regnade alls. Den "historiska" gruppen bekantade sig under C.J. Gardbergs ledning med den på 1340-talet byggda kyrkan i Ulfby, det enda minnesmärket från den första staden i Satakunta som har bevarats fram till våra dagar. Den "förhistoriska" gruppen körde däremot direkt till Rieskaronmäki i Nakkila kommun, där kommundirektör Heimo Heino med följe hälsade resenärerna. Rieskaronmäki-komplexet, som Unto Salo grävde ut i början av 1960-talet, består av tre bostadslämningar och ett tiotal gravrösen, bl.a. ett praktfullt kraterröse. De daterbara gravfynden är från period V, keramiken som hittats i bostadslämningarna är från yngre bronsålder. Komplexet talar för en gårdsbebyggelse under sen bronsålder, om inte t.o.m. en ringa by. Som andra utfärdsmål hade man ett praktfullt, över 40 m långt storröse i Viikkala by i Nakkila, tydligen från bronsålderns början, med en inre mur påminnande om ett rektangulärt hus; röset har byggts färdigt inom en enda byggnadsperiod. Röset förevisades av magister Kristiina Korkeakoski-Väisänen.

Den "historiska" gruppen körde från Ulfby till Orjapaasi ('trälhällen') i Kumo, där också den "förhistoriska" gruppen lite senare infann sig. På berget, vars vackra utsikt på grund av den regngrå dagen inte kom till sin rätt, har Tapani Tuovinen undersökt botten av ett storröse, vars äldsta fynd torde datera sig till bronsålderns period IV. Röset förevisades av Helena Honka-Hallila och Unto Salo. Upp på berget Orjapaasi hade också Kumo stadsdirektör Martti Jalkanen och hembygdsrådet Esko Pertola kommit för att ledsaga sina gäster till lunchen, som Kumo stad bjöd på. Efter lunchen bekantade sig den "förhistoriska" gruppen med gravfältet Leikkimäki i Ylistaro, där Åbo universitets arkeologer har gjort utgrävningar under tre somrar. Fynden, som utgrävningsledaren Minna Korolainen hade placerat i en vitrin för påsyn, sträcker sig från folkvandringstid till tidig medeltid. Gravfältets äldsta del består av ett ringa gravröse, som är sammanlänkat med ett yngre gravfält under flatmark samt skålgropar. Gravfältet förevisades av Unto Salo. På begäran av gäster intresserade av stenåldern, färdades den "förhistoriska" gruppen ännu till den tidigkamkeramiska bopplatsen Kra-viojankangas i Kumo, som har legat på en ö i mynningen av Kumo älv. Den rika bopplatsen har undersökts av museiverket och Åbo universitet; också några av resenärerna blev tända på att utföra utgrävningar, vilket ledde till att man som lön för mödan påträffade några kvartsavslag och keramikskärvor. Bopplatsen förevisades av intendent Paula Purhonen från museiverket.

Den "historiska" gruppen hade redan före lunch under C.J. Gardbergs ledning bekantat sig med biskop Henriks predikohus, ett tvåvåningsloft byggt i en för Finland främmande knuttimmerteknik och försett med gångjärn i romansk stil. I denna bygg-

nad skall Henrik enligt traditionen ha predikat (år 1156 eller 1157); loftboden torde dock inte vara från en så tidig period. Gruppen styrde därför genast efter lunchen kosan till Vammala; rutten gick via gravfältet Kaukola, som innefattar 160 gravhögar. Gravfältet är det största i Kumo älvdal, och torde vara bevis för en by, som redan under järnåldern har vuxit ut till att omfatta fyra hemman. Byn verkar ha garanterats en stabil näringsutkomst av intill belägna laxforsar, vassvikar och strandlundar. De äldsta fynden daterar sig till den yngre romartidens slutperiod, de yngsta, vilka kommer från ett vikingatida gravfält under flatmark, är från 1000-talet. För den "historiska" gruppen förevisades gravfältet av Helena Honka-Hallila, för den "förhistoriska" gruppen av Unto Salo.

Vammala stad bjöd resenärerna på eftermiddagskaffe vid Karkku folkhögskola, där stadsdirektör Matti Pulli och museichef Esko Pietilä tog emot gästerna. Stadsdirektör Pulli berättade om den förhistoriska forskningen i Vammala, som under många år har sponsorerats av staden. Å gästernas vägnar tackades staden av doktor Märta Strömberg. Den "historiska" gruppen körde efter detta till Rapola i Sääksmäki, den största fornborgen i Finland, som är belägen i en naturskön miljö innehållande rikligt av järnåldersgravar och andra fornlämningar. För Rapola och områdets skyddsproblematik redogjorde Anna-Liisa Hirviluoto. Den "förhistoriska" gruppen bekantade sig däremot i beaktande av vissas önskemål med den på 1300-talet byggda kyrkan i Sastmola, som på grund av att den är helgad åt Maria och också på grund av sin storlek kan tolkas som centralkyrka i övre-Satakunta. Följande mål var Päiväniemi gravfält i Lempäälä, som med sitt hundratal gravhögar hör till de största längs vattenleden. Vid gravfältet väntade Lempääläs kommundirektör Jussi Peltomäki med följe. Gravfältet förevisades av magister Leena Söyrinki-Harmo från museiverket. Därefter åkte man till Nuutajärvi i Urjala, dit också den "historiska" bussen anlände. Uppfriskade av kaffe startade resenärerna mot Åbo, till sitt kvarter hotell Ikituuri. Hotellens namn är tvetydigt: det kan förklaras som ett lånat och förvrängt ord ("Gaudeamus") "igitur" ur en studentsång, eller tolkas som betydande evig god tur. Från hotellet följde värdarna från Åbo gästerna till hamnen: tack för besöket, farväl med "ikituuri"!

E p i l o g . På måndagen städade man, i sinnet förnöjda över att mötet hade varit lyckat! Åbo hade klarat av sitt ackord.